

עליו שישלם דמי העין בדמים, ולכן נכתב רק ברמז, על פי תורה שבעל פה.

החזון איש באגרת (ח"ב פ"ב) כתב באופן אחר לבאר מה שהתורה כתבה בלשון עין תחת עין, שאמנם דין התשלום הוא רק ממון תחת עין, אבל על האדם לדעת חומר הדבר של המזיק את חברו, שעין שלו ראוי היה שיוציאו תמורת מה שהוציא את עין חברו.

★★

בשפתו צדיק (פ' משפטים אות ל') כתב דבר חידוש, דכלפי מה שאמרו חז"ל אין מקרא יוצא מידי פשוטו, יש לומר דמה שנאמר עין תחת עין, ודרשו חז"ל דהיינו ממון, זהו בזמן הזה, אבל לעתיד לבא המקרא יהי' כפשוטו, שהמכה עין חברו, יחסר לו להחובל עינו ממש.

ועיין בש"ך עה"ת פ' משפטים שלא נאמר כן יעשה לו אלא יעשה לו, וקאי על הקב"ה שהוא ישלם להמזיק כגמולו במדה ובמשקל בדיוק כמו שהוא עשה, ומה שהוא משלם דמי ההיזק אינו אלא לפייס המזיק.

★★

בגמ': רבי שמעון בן יוחי אומר עין תחת עין ממון אתה אומר ממון או אינו אלא עין ממש הרי שהיה סומא וסימא קיטע וקיטע היגר וחיגר היאך אני מקיים בזה עין תחת עין והתורה אמרה משפט אחד יהיה לכם משפט השוה לכלכם.

איתא במגילת תענית, 'בארבעה בתמוז עדה (נתבטלה) ספר גזרתא וכו', שהיו ביתוסין אומרים "עין תחת עין שן תחת שן" הפיל אדם שן חברו יפיל את שנו סמא עין חברו יסמא את עינו יהו שוים כאחד. "ופרשו השמלה לפני זקני העיר" דברים ככתבן. "וירקה בפניו" שתהא רוקקת בפניו.

'אמרו להם חכמים, והלא כתוב (שמות כד, יב), התורה והמצוה אשר כתבתי להורותם. וכתוב (דברים לא, ט), ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם, ולמדה את בני ישראל זה מקרא, שימה בפיהם אלו הלכות. יום שבטלוהו עשאוהו יום טוב.

כתב הרמב"ם (בהקדמה לפירוש המשנה), 'זוה עיקר יש לך לעמוד על סודו. והוא, שהפירושים המקובלים מפי

וביותר קשה לשיטת הרמב"ן ס"פ האומנין דאדם המזיק אפילו באונס גמור חייב וכן כתב במ"מ בשיטת הרמב"ם עיין רפ"ו מחובל ומזיק, ותיקשי דאם הוא דין עונש אמאי יתחייב כשהוא אונס גמור.

★★

בגמ': ואיש כי יכה כ"ל נפש אדם מות יומת בממון.

במשך חכמה פ' אמור (ויקרא כ"ד י"ז) מבאר הא דקרי ל' לעונש ממון מות יומת, דבערכין (כ"ד ע"א) ילפינן דמסדרין לבעל חובו ומשאירין לו דברים הנצרכים לו לחיי נפש מדכתיב ואם מך הוא מערכך - תן לו הויה וחיות מערכך. אבל לגבי נזקין אין מסדרין לו, ונוטלין ממנו כל מה שיש לו כדי לשלם את הזיקו להניזק, עיין חו"מ סי' צ"ז סעיף כ"ט.

ול"הכי א"ש שאמר מות יומת בממון, שאין משאירין לו כדי חיות כמו בשאר בעלי חובות, אלא כל אשר לו נוטלין ממנו לשלם ההיזק.

דף פ"ד ע"א

בגמ': עין תחת עין ממון.

בשם הגר"א איתא: "תחת עין" כלומר האותיות שתחת אחרי האותיות עי"ן - הם כ"ס"ף לרמז שאין משלם לו רק דמים.

ובאדרת אליהו להגר"א (פ' משפטים) כתב דלענין חיוב מיתה כתיב ולא תקחו כופר לנפש רוצח (במדבר ל"ה ל"א), שאין ליקח כופר לפדות הרוצח מחיוב מיתה. אבל לגבי ממון אמנם הי' ראוי שיוציאו לו עינו של המזיק תחת מה שהוציא עינו של הניזק, אבל כאן באמת נתנה התורה אפשרות להמזיק שיכול ליתן כופר לפדות את עינו ע"י שישלם לניזק דמי עינו, וא"כ שוב אסור להוציא את עינו, דכל שאפשר לפדותו בממון אסור לו לחבול בעצמו.

וכתב בישמח משה (פ' משפטים) דלהכי לא כתיב בתורה בפירוש שישלם לו כסף רק בדרך רמז, כי איתא בשם האריז"ל דתורה שבכתב הוא גבורות ודינים, ותורה שבעל פה היא רחמים, והיינו שמשורת הדין הי' באמת צריך להיות שאם סימא עין חברו יוציאו לו בית דין את עינו. אלא שחס רחמנא